

Skriftlig redegørelse

(Redegørelsen er optrykt i den ordlyd, hvori den er modtaget).

Redegørelse af 19/12 96 om forvaltningsmyndigheders adgang til privat ejendom uden retskendelse og om erstatningsfri regulering inden for plan-, miljø- og naturbeskyttelsesområdet

(Redegørelse nr. R 8).

Justitsministeren (Bjørn Westh) og miljø- og energiministeren (Svend Auken):

1. Forord til redegørelsen.

Den 21. maj 1996 blev der i Folketinget afholdt en forespørgselsdebat om forholdet mellem på den ene side bestemmelserne i grundlovens §§ 72 og 73 vedrørende boligens og ejendomsrettens ukrænkelighed og på den anden side lovgivningen inden for bl.a. planlægnings- og miljøområdet.

I forbindelse med forespørgselsdebatten vedtog Folketinget følgende dagsordensforslag:

- »Folketinget opfordrer regeringen til inden udgangen af 1996 at fremlægge en redegørelse – for udviklingen i forvaltningsmyndigheders adgang til privat ejendom uden retskendelse og – for udviklingen i anvendelse af erstatningsfri regulering inden for plan-, miljø- og naturbeskyttelsesområdet.«

I den anledning har Justitsministeriet og Miljø- og Energiministeriet udarbejdet denne redegørelse.

Redegørelsens pkt. 2, der vedrører forvaltningsmyndigheders adgang til privat ejendom uden retskendelse i tilfælde, der falder uden for strafferetsplejen, er udarbejdet af Justitsministeriet. Redegørelsens pkt. 3 vedrørende erstatningsfri regulering inden for plan-, miljø- og naturbeskyttelsesområdet er udarbejdet af Miljø- og Energiministeriet.

2. Udviklingen i forvaltningsmyndigheders adgang til privat ejendom uden retskendelse

2.1. Almindelige bemærkninger om grundlovens § 72

2.1.1. Bestemmelsens indhold

Grundlovens § 72 beskytter boligens ukrænkelighed m.v. Bestemmelsen har følgende ordlyd:

§ 72. Boligen er ukrænkelig. Husundersøgelse, beslaglæggelse og undersøgelse af breve og andre papirer samt brud på post-, telegraf- og telefonhjemmeligheden må, hvor ingen lov hjemler en særegen undtagelse, alene ske efter en retskendelse.«

Der findes en omfattende litteratur om § 72, jf. bl.a. Poul Andersen, Dansk Statsforfatningsret (1954), side 619 ff., Peter Germer, Juristen 1967, side 133 ff., Max Sørensen, Statsforfatningsret (2. udg. ved Peter Germer, 1973), side 358 ff., Alf Ross, Dansk Statsforfatningsret (3. udg. ved Ole Espersen, 1980), side 626 ff., Henrik Zahle, Dansk Forfatningsret 3 (1989), side 187 ff., og Peter Germer, Statsforfatningsret (2. udg., 1995), side 219 ff.

Det er almindeligt antaget, at § 72 også gælder uden for strafferetsplejen.

Der opstår for de indgreb, som er omfattet af § 72, et dobbelt hjemmelsspørgsmål.

Det første spørgsmål er, om der overhovedet – med eller uden retskendelse – er hjemmel til at foretage det pågældende indgreb. Dette spørgsmål reguleres ikke af § 72. Det reguleres i stedet af de almindelige principper om lovmæssig forvaltning, jf. bl.a. Max Sørensen, a.st., side 363.

Det andet spørgsmål er, om indgrebet i givet fald kan foretages uden retskendelse. Det er dette spørgsmål, § 72 regulerer. Bestemmelsen indebærer, at der kræves retskendelse, medmindre der i lovgivningen er hjemlet »en særegen undtagelse«. Det antages, at der i dette udtryk ligger en vis begrænsning i lovgivningsmagtens kompetence til at fravige kravet om retskendelse, jf. bl.a. Max Sørensen, a.st., side 364. Der er imidlertid overladt lovgivningsmagten et vidt skøn, jf. herved Henrik Zahle, a.st., side 194.

2.1.2. Fravigelse af hovedreglen om retskendelse
Grundlovens hovedregel om, at et indgreb kræver retskendelse, kan fraviges ved en lovbestemmelse, der udtrykkeligt fastsætter, at det pågældende indgreb kan foretages »uden retskendelse«.

Det er imidlertid antaget, at en undtagelse fra grundlovens hovedregel også kan støttes på en fortolkning af loven. Der har i den forbindelse bl.a. været rejst spørgsmål om betydningen af bestemmelser, som – uden udtrykkeligt at tage stilling til spørgsmålet om retskendelse – fastsætter, at politiet skal yde bistand ved gennemførelsen af det pågældende indgreb, jf. f.eks. § 45, stk. 2, sammenholdt med stk. 1, i lov nr. 310 af 6. juni 1973 om levnedsmidler m.m.